

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 398
אדר א' תשפ"ד

מוקד העירוב
בארץ הקודש
054-84-833-20

עירובין למעשה
עיון | שימוש | כשרות

שבעיניים של תורה זה סגור, מה שמותר לקחת כאן חפצים ועגלות, כי יש צורת הפתח, יש כאן מחיצה והמקום סגור. חז"ל קבעו את הגדרים האלו, כדי שנבין שלא מטלטלים ברשות הרבים, ולא בכרמלית פתוחה, אלא רק ברשות היחיד סגורה, זה השביתה שלנו בשבת חשוב שנלמד ונבין איך להסתכל על המציאות האמיתית של הרחובות שלנו. המציאות של עולם התורה.

מה עושים כשאין עירוב, ומה עשו בעיר בריסק

הגאון רבי יום טוב זנגר שליט"א, רב בית הכנסת 'צעירים' בבני ברק, עורר על חוסר הידיעה שיש בציבור בהלכות אלו, רק היום דיבר עם אברך ת"ח על מקרה שנפסל העירוב, והודיעו מטעם הרב שמישהו קרע את העירוב והוא פסול ללא ספק, מה יעשה אדם שנמצא בדרך ברחוב בעיר עם עגלה. והאברך השיב מיד שיחזור לביתו עם העגלה כי זה פיקוח נפש. התפלאתי עליו, גם אם נניח שזה פיקוח נפש מ"מ מה הצורה לעשות את זה, האם למסור מאחד לשני כל פחות מד' אמות, האם עצר כבר מאז שיצא או לא, יש הרבה פרטי דינים בכל הלכה. אך מחוסר ידיעה ממציאים היתר בלי לקחת אחריות על הדבר.

עוד סיפר על מעשה שהיה בעיר בריסק, שהיו צריכים את העירוב מאוד, כי התבטל של שבת היה מונח בתנור של האופה, משום שלהרבה אנשים לא היתה אפשרות להשאיר תנור כל השבת [בקיץ]. והיה שבת שנקרע העירוב והודיעו שאסור לטלטל, אך חששו שאנשים ילכו ויקחו את התבטל לסעודת שבת, ולכן הלכו רבני הקהילה, הגאון רבי שמחה זליג זצ"ל לעמוד ליד התנור ולהזהיר את האנשים שאסור לטלטל אל ביתם. היתה אשה אחת שלא נשמעה לדבריהם, והרב נעמד לחסום ולמנוע את חילול השבת. האשה ניסתה

הג"ר זנגר שליט"א בעיר על חוסר הידיעה בציבור

לדחוף את הרב בידיה כדי לקחת את הסיר שלה, והיד שלה נשארה כך עד סוף חייה, נעשתה משותקת ממעשה זה. רואים את גודל המכשלה וחוסר הידיעה של חומרת איסור טלטול שיש בציבור, שאינם יודעים מעצמם להישמר מטלטול האסור.

וכאן שברוך ה' נהיה מצב חדש, יש עשרות אברכים שלמדו ביסודיות את הדינים וההלכות בצורה ברורה, יש באפשרותם להרחיב ולהגדיל את ידיעת הציבור, ולעורר ולתקן מקומות נוספים. ונראה שהעירוב הוא כמו "מת מצוה", ובמת מצוה כתוב שקונה את מקומו, היכן שמצאו אותו ניתן לו המקום הזה למה שצריך לו לקבור אותו [מלבד במקרים שונים], כך גם בעירוב, מי שמגיע למקום ורואה שאינם יודעים לעשות נכון, יש לו לקנות את המקום הזה ולדאוג למצוה של המקום הזה שתהיה שלימה וכשרה. ונסיים בברכה שתצליחו לעורר את הציבור לקיים, ותהיה ברכה בכל מעשי ידיכם.

מרת הגרי"ג זצ"ל אמר לי שהאחריות היא גדולה

הרה"ג דוד גרנט שליט"א, מבוגרי השיעורים שאחראי על העירוב באחת מהשכונות בבני ברק במשך קרוב לחמש שנים, סיפר שבצעירותו בבולטימור היו לפעמים זמנים שלא הצליחו לתקן את העירוב, ולכן עשו קו טלפוני שיתקשרו בערב שבת לשמוע אם העירוב מתוקן. והיה לו את התפקיד הזה להתקשר כל ערב"ש, ולפעמים היה צריך להתקשר כמה פעמים עד סמוך לשבת לשמוע אם יש עידכון על כשרות העירוב, כאשר לגודל התיקון היו גומרים לתקן רק סמוך לשבת.

עוד סיפר על כניסתו לתפקיד, שפנה לשאול את מו"ר מרת רה"ה הגרי"ג אדלשטיין זצ"ל האם כדאי להיות אחראי על העירוב, ומרת חשב קצת ואמר לו, זה אחריות גדולה, ולא קל לעמוד בה. התשובה הפתיעה אותו, כי בדרך כלל מרת היה ממריץ לזכות את הרבים, וגם ידוע משאר גדולי ישראל שעודדו את האנשים שיעשו את העירובים, אבל באמת זה הכניס לו את המבט הנכון על עשיית העירוב, כי בשאר דברים של כשרות, הרב

מעמד סיום מרכזי ללומדי שיעורי העירובין למעשה

בשבוע זה התקיים מעמד סיום מרכזי ללומדי השיעורים של הלכות עירובין למעשה, במחזור חורף תשפ"ד שהתקיים בבני ברק, ובמודיעין עילית, ולראשונה גם בעיר אלעד, [בנוסף לקבוצה בירושלים שתסיים בעז"ה בעוד שבועיים]. מחזור זה כולל לימוד כל ההלכות המורכבות

עשרות האברכים מסיימו הסידרה בשבוע זה

הנוגעות כיום בעשיית עירובי הערים והשכונות, כולל דיני מחיצות וצורות הפתח, עמודים וחוטמים ולחיים, עירוב בפת ושכירות רשות, ועוד מגוון סוגי מחיצות. במסגרת זו למדנו גם כיצד לבדוק עירובים, על מה להסתכל, לא רק אם יש חוטמים אלא מה הכשרות שלהם, ואיך לדעת לדרג את רמת כשרותם, מה הדברים שחייבים מעיקר הדין גם בעירוב עירוני, ומה ההידורים שנוספו בעירובים השכונתיים. כל זה נלמד בליווי המחשבות של תמונות מהשטח, המוצגים באמצעות שקופיות, וכן התקיים סיור מעשי בכמה מקומות.

בסיום המחזור נערך מבחן על כל הנלמד, וב"ה עשרות אברכים עברו בהצלחה את המבחן, והשיגו ידיעות נכבדות מאוד. חלקם אברכים שעד לפני ארבעה חודשים לא ידעו מה הקשר בין החוט ללחי, ובכלל מהו העירוב. וכעת הם שולטים בכל נושא ויודעים מה השיטות וכיצד פוסקים להלכה. אחד מהאברכים שהשתתפו ביטא את השינוי שמקבלים בשיעורים, וכנסים להם כמו מי "שאינו יודע לשאול", ויוצאים בדרגת "חכם" ששואל כענין ומבחין בין חוקים למשפטים, בין כשר למהודר עם טעמו של כל דבר.

אחרי הלימוד בשיעורים רואים עולם אחר בעיניים של תורה

במעמד הסיום נשא דברים **הגאון רבי ברוך שטרנבוך שליט"א, רב בקהילת וויזניץ בעיר מודיעין עילית, שכונת ברכפלד.** שהשתתף בעצמו בסידרת השיעורים בתקופה זו. בדבריו עמד על ההסתכלות החדשה שמסתכלים על העולם לאחר הלימוד בשיעורים המיוחדים, הממחישים את המציאות ההלכתית שיש ברחבותינו, ומי שאינו לומד אותם אינו רואה את העולם נכון.

והרחיב במעשה על דרך המליצה, גביר עשיר שהיה עם הארץ, ביקש חתן ת"ח בעבור שישלם עליו מיטב כספו, ואכן זכה לחתן בחור עילוי. לקראת חג הסוכות ביקש מחתנו שיבנה לו סוכה טובה, כי כל שנה הוא מסתבך בהלכות המורכבות של מחיצות הסוכה. חתנו בנה לו סוכה יצירתית עם כל מגוון ההלכות, לבדו ועומד מרובה וצורת הפתח. חמיו ראה שהסוכה פרוצה מכל כיוון, ושאל אותו האם זה נקרא סוכה. והחתן השיב לו אל דאגה, הסוכה הזו כשרה ומהודרת, תביא את הת"ח שבעיר ותראה איך הם יתפלפלו בה ויהנו ממנה. ואכן באו ת"ח ופלפלו והכשירו אותה. בלילה הוא ראה שחמיו לוקח את הפמוטים מהסוכה לבית, ושאל מדוע אינו משאיר אותם בסוכה, אמר לו חמיו שחושש שגנב יקח אותם כי הסוכה פרוצה מכל כיוון. אמר החתן אין מה לדאוג, כל הפריצות סגורות, זה בצורת הפתח וזה בעומד מרובה. קיבל חמיו את דברי חתנו, והשאיר אותם בסוכה. בלילה נכנס גנב ולקח את הפמוטים ויצא. בבוקר כעס בעה"ב על חתנו, איך בא הגנב, הרי אמרת שהכל סגור. אמר החתן, מה יש לי לעשות שגם הגנב היה כזה עם הארץ, שאינו מבין שזה נקרא סגור, ולכן הוא נכנס...

הג"ר שטרנבוך שליט"א בנכנס חדש של תורה

בלי ללמוד את הלכות עירובין עם ההמחשות שלומדים כאן, אנו כמו אותו עם הארץ שרואים את הרחוב פתוח ומטלטלים, אבל האמת

לרבנים, וההוראה היתה שגשר אינו מחלק את הקרפף, כיון שהוא קרקע נפרדת הנמצאת מעל השטח, ואינו שימוש בקרקע שבמפלס שמתחתיו.

דין קרפף בבחורים שזורקים פסולת מהחלון למקום סגור

בחודש זה עשינו סיור בעירוב בשיבת "תורה בתפארתה" בעיר אלעד, לבקשת הבחור האחראי על העירוב שבא להשתתף בשיעורים לרגל תפקידו, לשאת את האחראיות על העירוב בשיבה כראוי, מתוך ידיעת ההלכות וההדרכות. במהלך הסיור נבדקו המחיצות ועלו כמה וכמה נידונים. כמו כן חודדו הנחיות לדברים שצריכים עירנות יותר כיון שיש כיון שיש להשתנות. עוד היו נידונים בהלכות עומד מרובה שאינו פוגש במחיצה.

בידונים בהלכות העירוב שבישיבה

בין הנידונים ההלכתיים עורר הבחור שאלה בדיני קרפף, מכיון שיש בשיבה בין הקראוונים של החדרים מקומות קטנים שאי אפשר להגיע אליהם, ואין בהם שום שימוש, ודרכם של קצת בחורים להשליך את הפסולת מהחלונות למקומות כאלו כידוע, הרי לכאורה יש למקומות האלו דין קרפף שאסור לזרוק אליו. ואמנם ברור שאין שם בית סאתיים, ואינו נעשה מקום האסור לגמרי, אבל השו"ע (סי' שני"ח ס"י) פסק כדעת רש"י (עירובין דף כד:) שיש דין קרפף פחות מבית סאתיים, שלא נאסר לטלטל בתוכו, אבל אסור להוציא מהבית אליו, או להכניס ממנו לבית, וכתב המשנ"ב (שם ס"ק פ') שאפילו שהכל של אדם אחד, וה"ה כמה בני אדם שעירבו, יש אסור להעביר מהבית לקרפף, וא"כ כשזורק מהחדר למקום הזה, נחשב מהבית לקרפף ואסור.

מהו השם "קרפף", ובדין זריקת אשפה

הדין הזה נראה מחודש, שיהיה אסור לזרוק מהבית למקום קטן כזה מדין קרפף. אבל הטעות היא שאנו חושבים שהשם קרפף מתחיל בבית סאתיים, וזה לא נכון. בביאור הלכה (סי' שני"ט ס"א) מבאר שם "קרפף" אינו שם שרץ למקום האסור, אלא יש גם 'קרפף מוקף לדירה', ויש גם 'קרפף פחות מבית סאתיים', אלא השם קרפף כולל סוג של שטח שהוקף לאיסוסן דברים או לשימוש כללי, ובמשנה השתמשו בו לדוגמה למקום שאינו משמש כל כך לדוירים ולכן הוא אסור. ומתוך כך נקטו הפוסקים את השם קרפף לדוגמה של מקום האסור, וכך נשתרש שם הדין הזה "קרפף". וכך אומרים היום ששדה זרעים נאסרת "מדין קרפף".

והנה מצינו כעין זה בדין אשפה, שכתוב בגמ' לגבי ערימת זבל שברשות הרבים, שאם היא גבוהה י' טפחים ורחבה ד' שעל גבה נחשב לרשות היחיד, מותר לזרוק מהבית אל הערימה, כי זה הוצאה מרשות היחיד לרשות היחיד, דרך אויר למעלה מ' טפחים [שהוא מקום פטור]. וכתב הרא"ש שזה דוקא באשפה הסמוכה לחלון, אבל אם היא רחוקה מהחלון, יש לה דין קרפף ואסור לזרוק מהבית לערימה. [ובספר חכמת הלב (עמק החכמה סי' ב') למד מזה גם לפחי האשפה שיש היום, שלא יוריד זבל מהבית לחדר פחים או לפח צפרדע. אבל יש מתירים, כמבואר במשנ"ב (סי' שני"ד ס"ק ב'), ועוד שה נחשב פתוח לבית, וכתבו במק"א ואכמ"ל].

הנה דין זה דומה מאוד למקרה הנ"ל, שיש קרפף קטן שאסור לזרוק אליו. אבל אמר הגאון רבי מנדל לובין שליט"א שכיון שמבואר ברא"ש שאם האשפה סמוכה לחלון מותר, והטעם כי זה נקרא שימוש לזרוק אשפה ונעשה כמשמש לדירה, א"כ גם כאן השטח שמחוץ לחלון משמש לחדרי הדוירים בצורה הזו, [למרות שהשיבה מזהירה שלא לזרוק לשם פסולת]. וכן יש ללמוד מדין חורבה הסמוכה לבית שמשמשים בה ע"י זריקה בלבד (סי' שע"ו ס"א), שמוותר לזרוק לשם בשבת וא"כ אין לאסור את המקום מדין קרפף.

הודעה משמחת

לקראת פעילות נרחבת ועריכת מידע נחוץ לציבור בעירובים השכונתיים בכמה מקומות, יערך בעז"ה כינוס בירושלים לבדוקי עירובין, לעיון בדברים אקטואליים בהשתתפות רבנים ואחראים.

הכינוס יתקיים א"ה ביום ג', ט' אדר ב בירושלים סמוך לשכונת רוממה ומיועד לעוסקים במלאכת המצוה בלבד. להשתתפות בכינוס יש להירשם

בטל 055-678-3323

עושה כשרות ברמה מסוימת, ועדיין מסור ביד כל אדם אם לרכוש את המוצר הזה או לא, משא"כ בעירוב המציאות היא שאנשים מטלטלים, וממילא הכל תלוי באחראי, אם הוא יעשה עירוב טוב, יהיו אלפי ועשרות אלפי אנשים שבגללו ישמרו שבת, או ח"ו להיפך. ואם יהיה בדיעבד, או מהודר כראוי, זו אחריות, וגם זכות.

תוך שלושה חודשים רואים עולם חדש בהלכה

בהזדמנות זו, שרואים בכלל את האברכים שהיו במחזור השיעורים ותוך שלושה חודשים יודעים עולם חדש של עירובין בצורה ברורה, רואים איך פתאום הם יודעים ברור כל דבר, שואלים החברים מתי גם הם יוכלו להצטרף, מתי נפתחת קבוצה נוספת של הלימוד הזה. כולם רוצים לדעת הכל ובקלות, שיכנסו דברי תורה במעיהם.

אך בפועל לא כל אחד זוכה לכך, כי צריך להשקיע קצת, וטרדות הזמן מפריעות גם להשקיע את הזמן הקצר הזה, ורק מי שמתאמץ להקדיש לכך זמן, מצליח לרכוש את הידיעות הנכבדות האלו. נציין כאן, שבעז"ה בתחילת זמן קיץ בחודש אייר, יפתח שוב מחזור שיעורים, עבור מי שימצא להקדיש את הזמן להלכות עירובין, לגודל חשיבות הלימוד המיוחד.

קרפף בנחל עצמו בעירוב בדרום אפריקה, וראוי לשתייה בזמנינו

במעמד הסיום הוספנו להרחיב בנושא הקרפף המצוי כיום בחלק מעירובי הערים והמושבים, יש מקומות שמדובר בשאלות חמורות יותר, שיש שדות ממש בתוך קו העירוב, כמו לדוגמה ביינאל, שיש בו קהילה חרדית, ורוצים לעשות עירוב טוב, אבל הם מוגבלים בגלל צורת המבנה של הרחובות, וגם מפאת התושבים שאינם שומרי תומ"צ, ובניתים העירוב שם כולל גם את השדות, שע"פ הלכה זה דחוק מאוד, כמבואר בביאור הלכה (סי' שני"ח ס"ט ד"ה הזרעים). ויש מקומות שמדובר בדרגה של שטחי קוצים וצמחים גבוהים שמונעים את התושבים מלעבור בהם. ויש מקומות שהשאלות הם על דברים שיש יותר צדדים להתירם והאחראים רוצים להדר ככל הנדרש.

בנושאים אלו הגיעו אלינו בתקופה האחרונה מגוון של שאלות מעירוב ביוהנסבורג בדרום אפריקה, שהרב במקום מתאמץ ומשקיע הרבה כדי לתקן את העירוב בצורה טובה, וכבר עשה הרבה שינויים לטובה, ויש ג"כ דברים שאינו יכול לעשות כרצונו, מחמת התושבים הכושים שגונבים את הברזלים. והנה יש שם נחל שעובר בתוך השטח של העירוב, וגדותיו אינם כשיעור תל המתלקט בחלק מאורכו, לכן נחשב שהתעלה היא חלק מהעירוב. אבל כיון שהתעלה ארוכה, ובשטח העירוב עצמו היא באורך קילומטר וחצי, ובתעלה עצמה לא עוברים ולא משתמשים, א"כ העיר הרב שהנחל הוא קרפף צר וארוך, שיש בו יותר מבית סאתיים, כי אם נחשב אורך של קילומטר וחצי ברוחב מטר עד שני מטרים, יוצא יותר משיעור בית סאתיים, [ששיעורו הוא 14500 מ"ר לשיעור רח"ב, 16000 מ"ר לשיעור חז"א].

תעלה מים ארוכה תחשב קרפף, ובכנים צלולים

והנה לכאורה יש להתיר את הנחל עצמו שאינו קרפף, כיון שהמים הם מי גשמים וראויים לשתייה, ומבואר בשו"ע (סי' שני"ח סעיף י"א) לגבי חצר שהתמלאה מים בשטח יותר מבית סאתיים, שאם הם לא ראויים לשתייה הם אוסרים את החצר, אבל אם הם ראויים לשתייה אינם אוסרים, כי יש שימוש במקום הזה. וא"כ כאן הנחל לא יהיה קרפף. אבל טען הרב שבזמנינו שיש ברזים בכל בית, אין דרך בני אדם לשתות מים מהנחל, וגם אם יהיה בדרך וירצה מים, יבקש ממשהו מים ולא ישתה ישר מהנחל, א"כ זה לא נקרא עומד לשימוש בזמנינו, ויש לעיין בזה.

נחל שעוברים בתוכו, וכשיש גשר מעליו

אבל חקרנו את המציאות ושאלנו, האם התושבים הגרים שם אינם עוברים בתעלה מצד לצד, האם יש זמנים שהמים נמוכים ומשתמשים לעבור בהם. והרב השיב שיש מקומות צרים שפוסעים עליהם מצד לצד. לפ"ז אמרנו לו שיש להתיר משום שהמים האלו לא מונעים את השימוש במקום וגם אם לרוב אורך התעלה לא ניתן לעבור, כיון שיש מקומות באמצע שעוברים בהם, זה מחלק את הקרפף, ויוצא שאין בית סאתיים ברצף. [ועי' בבה"ל סי' שני"ח סי"א אם סגי בהילוך, ויש לחלק].

גשר שעובר על התעלה אינו מבטל את הקרפף שתחתיו

הרב הוסיף ושאל שיש מקום שיש גשר קטן כדי לעבור מצד לצד, האם גם זה נקרא שמשמשים במקום ואינו קרפף. העברנו את השאלה